

Kever Rachel

פרשת וישלח

¹⁶ They journeyed from Beth-el and there was still a stretch of land to go to Ephrath, when Rachel went into labor and had difficulty in her childbirth. ¹⁷ And it was when she had difficulty in her labor that the midwife said to her, "Have no fear, for this one, too, is a son for you." ¹⁸ And it came to pass, as her soul was departing — for she died — that she called his name Ben Oni, but his father called him Benjamin. ¹⁹ Thus Rachel died, and was buried on the road

to Ephrath, which is Bethlehem. ²⁰ Jacob set up a monument over her grave; it is the monument of Rachel's grave until today.

2 Antsroll Stre Church

בדרך אפרתה — On the road to Ephrath. Rachel's tomb was on the roadside, outside of Bethlehem; in modern times, however, the city has grown until the tomb is now inside it. Instead of bringing Rachel the short distance to Bethlehem, Jacob chose that site because he foresaw that his descendants

would pass it on the road to the Babylonian exile. He buried Rachel there so she should pray for them as it is said concerning that tragic journey (Jeremiah 31:14): *Rachel weeping for her children*. Jacob set up a monument over her lonely gravesite (v. 20) so that the exiled Jews would recognize it and pray there as they were led into captivity (*Midrash*).

To this very day, Rachel's tomb is a place where men and women shed tears and beg "Mother Rachel" to intercede with God on their behalf.

As a further reason why Jacob chose not to bury her within the city limits, *Ramban* cites *Sifre*, that after Israel occupied the Land, Bethlehem proper would be in the territory of Judah, while the roadside burial site would belong to Rachel's son Benjamin. Nor did Jacob wish to bury her in the Cave of Machpelah because he married her after he was already married to her sister — a marriage of the sort that the Torah would later forbid — and "he would have been embarrassed before his ancestors," had she been with him in the Cave. See also introductory comments to 29:1-12 and 22-25.

5a

my son's *dudaim*!" Rachel said, "Therefore, he shall lie with you tonight in return for your son's *dudaim*."

5b

וַיִּשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה — He shall lie with you tonight. Rachel and Leah each had their own rooms, and Jacob alternated between them. That night, Jacob was to have stayed with Rachel, but she ceded the privilege to Leah in exchange for the *dudaim*. Because Rachel made light of being with that righteous man, she was not privileged to be buried — i.e., to lie in eternal repose — with him (*Rashi*). Rachel's commend-

7a

was dislocated as he wrestled with him. ²⁷ Then he said, "Let me go, for dawn has broken."

And he said, "I will not let you go unless you bless me."

²⁸ He said to him, "What is your name?"

He replied, "Jacob."

²⁹ He said, "No longer will it be said that your name is Jacob, but Israel, for you have striven with the Divine and with man and have overcome."

³⁰ Then Jacob inquired, and he said, "Divulge, if you please, your name."

And he said, "Why then do you inquire of my name?" And he blessed him there.

7b

¹⁰ Then God said to him, "Your name is Jacob. Your name shall not always be called Jacob, but Israel shall be your name." Thus He called his name Israel. ¹¹ And God said to him, "I am El Shaddai. Be fruitful and multiply; a nation and a congregation of nations shall descend from

3

bury me with my fathers in the cave that is in the field of Ephron the Hittite. ³⁰ In the cave that is in the field of Machpelah, which faces Mamre, in the land of Canaan, which Abraham bought with the field from Ephron the Hittite as a burial estate. ³¹ There they buried Abraham and Sarah his wife; there they buried Isaac and Rebecca his wife; and there I buried Leah. ³² Purchase of the field and the cave within it was from the sons of Heth."

4a

⁹ While he was still speaking with them, Rachel had arrived with her father's flock, for she was a shepherdess. ¹⁰ And it was, when Jacob saw Rachel, daughter of Laban his mother's brother, and the flock of Laban his mother's brother, Jacob came forward and rolled the stone off the mouth of the well and watered the sheep of Laban his mother's brother. ¹¹ Then Jacob kissed Rachel; and he raised his voice and wept. ¹² Jacob told Rachel that he was her father's relative, and that he was Rebecca's son; then she ran and told her father.

4b

וַיִּבְכֶּה — And [he] wept. Jacob wept because he foresaw that Rachel would not be buried with him in the Cave of Machpelah. Another reason he wept was because he had come empty-handed. He thought: "Eliezer, who was only my grandfather's servant, came for my mother laden with riches, while I come here destitute." Isaac had given Jacob money and gifts when he sent him to Haran, but Esau had ordered his son Eliphaz to ambush Jacob and kill him. Eliphaz pursued and found Jacob, but, having been raised by Isaac, he could not bring himself to kill. Eliphaz asked Jacob, "What about my father's command?" Jacob told him

6 אלהים יגדל

הוא מצבת קברת רחל עד
היום. יש בזה הבטחה, שלא תשחך
מצבת קברת רחל מעם ישראל לעולם.
וע"פ הפשט אפשר לאמר, שבא
להשמיענו, שמצבת אבן טובה לסימן
מאיוה עץ, שסופו ליבש ולרקוב, משא"כ
ברומם. שהוא עלול לעמוד שם, כימי
השמים על הארץ, אם לא יחולו בו ידי
ורים לשברו או להסירו. מן הקבר.

ותאמר לה המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני ותאמר רחל לכן ישכב עמך הלילה תחת דודאי בנך (ל, טו).
וברשי: "לכן ישכב עמך הלילה - ולפי שזלזלה במשכב הצדיק לא זכתה להקבר עמו".

כזה עומק הדין. אותו לילה היה התור של רחל, וכיון שויתרה ללאה, זה נקרא "זלזול במשכב הצדיק", וכבר נענשה בעונש חמור שלא תקבר עמו!
ואף שכתוב (להלן מח, ז ברשי) שהטעם שלא נקברה עמו ונקברה בדרך כדי שתהא עזרה לבניה כשיגלו ויהיו עוברים על פניה ותתפלל עבורם, בכל זאת חייבת להיות גם טענה עליה, אף שעצם הטעם שנקברה בדרך הוא לטובת כלל ישראל ולא לעונש בשבילה. וכן כותב הרמח"ל (דעת תבונות אות קע) שצדיק שצריך לסבול יסורים בשביל הדור, אינו מקבלם אלא אם גם מוצאים טענה עליו, ורק אז נותנים לו יסורים. כך מצינו אצל רבי, שסבל יסורים בשינוי מפני שאמר לעגל "לך להשחט כי לכן נוצרת" (בבא מציעא פה, א). היסורים היו מגיעים לו עבור הדור, אלא שללא הטענה הזאת לא יכלו בשמים לתת לו את אותם יסורים. אבל הטענה הזאת לבדה לא היתה מספקת כדי לתת לו עונש כזה.

עברו כחדש ימים לאחר לידת שמעון - 'ותהר' - לאה - 'עוד, ותלד בן' - לאחר שבועה חדשים מקוטעים. טרם מלאו שנתיים ימים מעת נשואיה, והנה שלשה בנים ללאה; -

פלא על פלא ראתה לאה עתה. אמרה, הקדמתי את אחותי בראשונה, כדי לאהבני על בעלי, הקדמתי גם בהריון שני, כדי לעקור מלב יעקב כל שארית ריחוק ופירוד ולהעמידני במעלה אחת עם אחותי. הכל בדין; ועתה, בבן השלישי הזה, למת הקדמתי את אחותי גם בזה? - 'ותאמר, עתה הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים' - השלמתי כל יעודי. אין זאת אלא שחפץ הקב"ה להחזיר לי גם בעד הימים של צער שעברו עלי, ולעשות אותי ראש מטתו של יעקב. דבוקה בו והוא דבוק בי מעתה ועד עולם. בעולם הזה ובעולם הבא, בעוד בחיים חיינו ולאחר קץ ימי חיינו עלי אדמות, עת ניטמן בעפר, -
מקום אחד הניחו שם במערה של אבות העולם, חוץ משל יעקב. מקום זה נועד לבת

זוגו של יעקב; ואיזוהי, הרי ארבע אנחנו? - 'עתה הפעם' - ידעתי גם ידעתי כי - 'ילוה אישי אלי' - אני קודמת לו. לי הניחו אותו מקום במערה, ובבוא גם עתה אלי ילוה. אל מקומי, זכיתי במקום האחרון שנשאיר לקבורה במערת המכפלה. אותו מקום שנועד לבת זוגו של יעקב. אני זכיתי בו, כי אני תחלה וראש למסתו. סיימתי כל יעודי בקרם התחילו אחיותי. כבר אני ראויה לכר מצטה, מי ידחני אחר כך.

ומי ילוה את אישי בבוא יום פקודה? בניו האחרים נושאי מטתו יהיו, וזה הנולד עתה - הוא המלווה - 'על כן קרא שמו לוי'.

אור וישלח דניאל

א - דניאל

11

"אמא רחל", ה"אמא" המפורסמת של כל הדורות, חיה שנים קצרות בלבד ואף הן של סבל וייסורים, והיא מסמלת תמיד את כל הרחמים והאהבה של אמא לילדיה. גם אחרי שאמא רחל נפטרה, "קבר רחל" נשאר לילדיה. קבר רחל הוא המקום שבו לכל אורך הדורות הלכו ה"ילדים" להתפלל ולבכות, והוא המקום שממנו ישועות יוצאות בכל דור וזמן. רחל אמנו נפטרה צעירה. אנחנו למדים חשבון זה מהתורה וחז"ל. בתורה כתוב, שרחל נפטרה בשעה שילדה את בנימין והיא נפטרה ארבע-עשרה שנה אחרי שיעקב התחתן איתה.

בת כמה הייתה? הדבר תלוי במחלוקת בת כמה הייתה כשנישאה. בדבר זה יש לא פחות משש דיעות (!). ה"ילקוט שמעוני" מציין, שרחל נישאה בת עשרים ושתיים שנה. נמצא איפוא, שהיא נפטרה בדמי ימיה בהיותה בת שלושים ושש שנה בלבד. הטעם שהיא נפטרה צעירה מבואר במדרשים (ועיין רש"י לא, לב).

12 הפרט שפירסם כל כך את פטירתה של רחל, הוא קבורתה. ידוע, שהאבות ונשיהן נקברו כולם במערת המכפלה, אבל רחל נפטרה בדמי ימיה באמצע הדרך ויעקב אבינו קבר אותה שם, במקום שנפטרה. דבר זה נעשה בכוונה תחילה לצורך העתיד, כדי שיהיה הקבר שם מקום תפילה לכל הדורות, כמו שמובא במדרשים ובחז"ל.

כידוע, הראשון שבכה על קבר רחל, היה בנה בכורה של רחל עצמה - יוסף. בספר הישר מובא, שבשעה שהסוחרים שקנו את יוסף מהבור

הובילו אותו בדרכם למצרים, הם עברו ליד הקבר הזה, ויוסף תיכר ו מאצלם אל קבר אמו ובכה שם. מאז נשפכו במקום זה נחלי דמעות בבי הדורות ובכיות של המתפללים ושל רחל אמנו הבוכה על בניה לפני ה' וממאנת להתנחם בכל צרה שיש להם.

מבנה קבר רחל של היום, לא השתנה בהרבה במשך אלפי השנים. במדרש מבואר, שכל הבנים, אחד-עשר במספר (שהרי בנימין היה רק תינוק בן יום באותה עת) שמו אבנים גדולות של שיש על קברה של רחל. ועליהן שם יעקב אבינו אבן שיש אחת גדולה מאוד, המכסה את כולן, על אבן זו חרות שמו "יעקב".

בתיאור קורות הימים לפני כאלף שנים מסופר, כי היו אז כמרים שרצו את האבן האדירה והיפה, ולקחו אותה לבית הע"ז שלהם. אולם למחר בבוקר נמצאה האבן חזרה על הקבר. כך עשיו כמה פעמים עד שהבינו שלא יוכלו לקחתה.

במקרא

פרשת ויצא

ויבינו

א - ויצא

9

וע"ז השיבה לה לאה כך. "המעט קחתך את אישי ולקחת גם מדודאי בני", הלא יעקב קבע אהלו אצל רחל שהיא היתה העיקרית אצלו אע"פ שלא היה לה הילדים. ובה היתה להם החלוקה שמשכנו של יעקב אצל רחל וללאה יש ילדים שרק בעבורם אינו מגרשה, והיא מתאמצת עוד להוסיף לה ילדים כדי שיוסיף באהבתה ויקבע משכנו גם אצלה, נמצא שלרחל יש את הבעל וללאה יש את הילדים, וכעת כאשר רחל מבקשת הדודאים לצורך הבנים נמצא שלא עמדה מלדת ורחל יהיה לה גם הבעל וגם הילדים ואז כל האהבה תהיה רק לרחל וכל משכן יעקב יהא אך ורק אצל רחל בלבד ותהא לאה שנואה לגמרי.

וע"ז השיבה רחל תשובה נוראה "לכן ישכב עמך הלילה תחת דודאי בנך" שאצלי הבנים עדיפים מן הבעל שאם אין מתה אנכי שהם העיקר, ואני מוכנה לוותר על המשכב והאהל עם הבעל למען הילדים - תחת דודאי בנך, נמצא שריכות א' היה לרחל עם לאה, מה עדיף הבעל או הילדים, לרחל עדיפים הילדים וללאה עדיף משכן הבעל [ונכאמר אלקנה לחנה הלא אנכי טוב לך מ' בנים], וע"ז השיבה רחל לידי בני עדיפי.

10

ובזה יאיר לנו היטב דברי חז"ל הק' מהו שנענשה רחל מדה כנגד מדה מה שאמרו חז"ל, "הואיל וזלזלה במשכב הצדיק לא זכתה להקבר עמו", היא גופא הטעם שלדידה הבנין עדיפי אף על הבעל, והיינו שהרי מה שנקברה רחל על דרך אפרת כמו שאמר יעקב ליוסף בפר' וישב "ע"פ הדבור קברתי שם בדרך אפרת שכשהבנים יצאו לגלות יעברו דרך קברה והיא תהא מעתירה בעדם ובזכותה יושעו כדכתיב "קול ברמה נשמע נהי וגו' רחל מככה על בניה" ואומר לה הקב"ה כי יש שכר לפעולתך ושבו בנים לגבולם", נמצא שרחל היא הולכת עם הבנים לגלות לבדה כי "רחל באה עם הצאן", ולכן לא זכתה להקבר עמו לפי שלרחל העיקר הבנים והילדים, וזה גופא הטעם שנקברה בבית לחם ולא עם יעקב אבינו. וזוהי המדה ממש שמדדה רחל בעצמה.

וכ"ז ראה יעקב אבינו ברוח הקודש כשראה ש"רחל באה עם הצאן, ונשא את קולו ויבך" לפי שראה ברוח"ק שלא תקבר עמו, וכ"ז משום שרחל באה עם הצאן היא הולכת עם הילדים לפיכך באמת לא נקברה עמו. וכ"ז אמת ונכון בס"ד ומובטחני שאימתניו הק' רחל ולא ישמחו לקראתי עבור פשט אמתני זה בהנהגתו הקדושה בס"ד.

But Me'aras Ha-Machpeilah was never destroyed; it was never even affected by the *churban*, the destruction of the *Beis Ha-Mikdash*. Indeed, if we look deeply at Chevron, we realize that it is a place which, by its very nature, could never be subject to *churban*. *Churban*, in the spiritual sense, consists of several elements. One is *hester panim*, the concealment of God's involvement with us. Another is *histalkus ha-Shechinah*, the removal of the open revelation of the Divine Presence, and the third is the cessation of the service of God as performed by man.

In Yerushalayim, God's involvement with His people was open and manifest, a situation known as *he'aras panim*. In addition, the Divine Presence was revealed, and the Jewish people were energetically devoted to the active service of God. Since it was possible for these to be suspended — for the revealed can be hidden, and human activity can be halted — it was also possible for there to be a *churban* in Yerushalayim.

14 The Machpeilah, on the other hand, was never a place of open revelation. The *Avos* are concealed there in secrecy. Nor was it ever a place characterized by the active service of God, for the *Avos* came to the Machpeilah only after they had concluded their days of active service upon the earth. It is a place, therefore, which is not susceptible to the forces of *churban*. Anything that *churban* has the power to destroy was never to be found in Chevron. As a result, that which does exist in Chevron — the deeply hidden holiness of the *Avos* — is completely invulnerable to *churban*.

This is a reflection of an important general idea: only those aspects of holiness which are in a state of revelation are susceptible to *churban*. There are deeper levels of holiness, however,

15

Thus, Chevron declares that even when the Divine Presence is no longer openly revealed to us, we are deeply and inseparably connected to our Father in Heaven. Indeed, the very name Chevron expresses this. The Hebrew word *chevron* (חברון) is spelled with exactly the same letters as the word *churban* (חורבן), but the letters have been rearranged to suggest the word *chibbur* (חיבור), which means "connection" or "attachment." In other words, the name Chevron tells us that even in the midst of *churban* we are still in a state of *chibbur* — connected to our Father in Heaven.

True, this connection is not openly visible, and the wicked tyrants, boasting that they have banished the nation and its God, gleefully imagine that they have driven God away from His people, Israel. But there will come a time when God's Kingship will once again be revealed, and all the world will recognize the error of the tyrants — for the truth is that we were always connected to God.

16a Jewish souls draw their life and being from the Divine Presence, which is often referred to in this context as "*Knesses Yisrael*." According to our mystical tradition,⁶⁸ *Knesses Yisrael* has two different aspects, and they are named Leah and Rachel. In other words, there are two different sources from which a Jewish soul can draw its life.

The first source is accessible to every Jew equally, regardless of his personal merit. Whether righteous or wicked, every Jew is connected to this source by virtue of his being a part of the Jewish people. This is the aspect of the Divine Presence called Leah, or *alma d'iskassia*, "the concealed world."

The second source, however, does depend on individual

merit, and a person's connection to it is commensurate with his deeds and accomplishments. This aspect of the Divine Presence is known as Rachel, or *alma d'isgalia*, "the revealed world."

A genuine understanding of these ideas is really only possible for someone who has been privileged to study the hidden wisdom of the Torah (the level of interpretation known as *sod*), and it is not for us to explain such deep and hidden matters. Nevertheless, there is a way to grasp these ideas with an approach that is somewhat simplified and necessarily superficial, the level known as *p'shat she-b'sod*, and it is on this level that we will proceed.⁶⁹

17 Since Yaakov observed the laws of the Torah, he faced a dilemma. On the one hand, he needed to marry both Rachel and Leah in order to accomplish the awesome *tikkunim* we have mentioned. From this point of view, his marriage to Rachel was a great mitzvah. On the other hand, this mitzvah involved a kind of sin, at least in terms of the additional restrictions that Yaakov's refined spirituality had imposed on him.

18

Yaakov's Plan

It seems that when Yaakov first arrived in Lavan's house, he believed it would be possible for him to marry both Rachel and Leah without even the slightest hint of sin. Apparently, he knew that Rachel was destined to pass away before Leah — when Yaakov met Rachel for the first time, he wept, and Chazal tell us that it was because he foresaw, with *ruach ha-kodesh*, the circumstances of her burial.⁷⁰ He knew, therefore, that she was destined to die young.

The Torah's prohibition of marrying two sisters only applies when the second marriage takes place during the lifetime of the first wife. Hence, there was a way, theoretically, for Yaakov to marry both sisters, without any sin at all. He could marry Rachel first, and after she passed away he could bring

her to the Machpeilah, since their marriage would have been completely free from sin. Then he could marry Leah, and since this second marriage also would be fully in accord with the laws of the Torah, Leah too could be buried in the Machpeilah.

➔ This was Yaakov's plan. Had it been successful, the history of the world would have been radically different. If Yaakov had succeeded in bringing both Leah and Rachel into the Machpeilah, the Heavenly marriage between Hashem and *Knesses Yisrael* would have been permanent with respect to both aspects of *Knesses Yisrael*. Not only would it have been permanent in the aspect of Leah, the hidden level; it would also have been permanent in the aspect of Rachel, the open and revealed level. Any separation between Hashem and *Knesses Yisrael* would have been impossible, even a separation on the visible level, and hence the entire exile could never have occurred. The Creation would have arrived at a state of complete perfection, as it will on the day when Hashem is known to all the nations, and His kingship is established throughout the world. On that day, *Tikkun Rachel* will be sung in voices of praise and jubilation, and the eternal connection between God and His people will be openly revealed, never again to be hidden.

Tikkun Chatzos

Almost every full-size prayer book includes a section known as *Tikkun Chatzos*. These are prayers that are meant to be recited at night, in the dark hours before dawn, and, according to the mystical writings, a person who recites *Tikkun Chatzos* with sincere feeling brings tremendous consolation and joy to the Divine Presence.

Tikkun Chatzos consists of two parts. The first, called *Tikkun Rachel*, is a lament for the destruction of the Temple and the bitterness of the exile. This part of *Tikkun Chatzos* is recited only on weekdays. The second part, called *Tikkun Leah*, consists of songs and praises, and it can be recited even on Shabbos and Festivals.

20 Based on what we know about the two aspects of the Divine Presence, we can understand the difference between these two sections of *Tikkun Chatzos*. The aspect of *Knesses Yisrael* known as Leah is the deepest root of the Jewish soul. It is the pure, enduring spark of holiness present in every Jew, righteous or wicked. It is a hidden point of purity beyond the

reach of sin. This is the aspect of Chevron, the city that is invulnerable to *churban*. It is the aspect of *alma d'iskassia*, where the Supernal Union is never interrupted, and the marriage between God and His people is forever strong. Since *Tikkun Leah* refers to this aspect of *Knesses Yisrael*, it is a song of praise and a joyful expression of closeness to God, and hence it is appropriate even on Shabbos.

The aspect of *Knesses Yisrael* known as Rachel is the connection between the Jewish soul and God that depends on individual merit. It is the holiness in the Jewish soul that is revealed, and it is vulnerable to sin. This is the aspect of Yerushalayim, the city where the *churban* could have an effect. It is the level of *alma de'isgalia*, the light of revelation which allows for a possibility for darkness. Thus, in a time of darkness and *galus*, *Tikkun Rachel* is a song of lamentation and tears, and it cannot be recited on Shabbos.

21 WHY YAAKOV MARRIED TWO SISTERS

Yaakov Avinu, as one of the *Avos*, had an existence that our Sages describe as a *merkavah*, chariot. He was completely obedient to the Divine Will and constantly attached to God. Yaakov's deeds, like those of Avraham and Yitzchak, were able to reflect and influence events in the Heavenly worlds. In addition, however, Yaakov had a degree of perfection that made him different from all the previous *Avos*. He was the *bachur she-b'Avos* — the perfection and the crowning glory of all the Patriarchs.⁷⁰ As a result, the quality of being a *merkavah* was revealed in Yaakov's life to an even greater extent than it was in the lives of his forefathers.

This is what our Sages are hinting at when they tell us, "The image of Yaakov is engraved upon the Heavenly Throne

22 It follows that Yaakov's earthly marriage had to be a faithful reflection of the Heavenly marriage between God and the Jewish people. As we have said, every Jewish marriage has this potential, and in the marriage of Avraham and Sarah this potential was realized to a far greater degree than in the marriages of ordinary individuals. But since it was Yaakov who most fully expressed the quality of *merkavah*, his marriage had to represent the Heavenly marriage in the most complete and accurate way.⁷²

The *Imahos*, the Mothers of the Jewish people, also had an existence which corresponded to realities in the Heavenly worlds. Rachel and Leah existed in the physical world in a way that reflected the Divine Presence, the Supernal Source of the souls of Israel. But the totality of *klal Yisrael*, in all its aspects, could only be represented by both Rachel and Leah. Either one by herself would only reflect half the reality of the Jewish people. Yaakov therefore understood that in order for his earthly marriage to be an accurate representation of the Heavenly marriage, he had to marry both Leah and Rachel.

Reb Chayim of Volozhin refers to this in his *sefer Nefesh Ha-Chayim*:

Yaakov Avinu understood that, because of the [exalted

level of the] source his soul, if he would marry both Leah and Rachel, he would be able to accomplish great *tikkunim*, rectifications, in the higher worlds.... That is why Yaakov was willing to work for so many years to marry both of them.

This is also one of the reasons why the Torah was not given to the *Avos*. For if it had been given to them, Yaakov would not have been permitted to marry two sisters.⁷³

23 In his last comment, Reb Chayim is addressing the question of how it was permitted for Yaakov to be married to two sisters at the same time, a situation the Torah clearly forbids. Reb Chayim's answer is simple: in the era of the *Avos*, the laws of the Torah did not yet apply.

This, however, seems to conflict with the approach of the Ramban, one of the greatest of the *Rishonim*. The Torah reports that Rachel passed away in childbirth, just as Yaakov and his family were entering Eretz Yisrael, and Yaakov buried her in the place where she passed away, on the road near Beis Lechem. Why didn't Yaakov bury her in the Me'aras Ha-Machpeilah, less than a day's journey away? Given what we know about the immense significance of the Machpeilah, there must have been a powerful reason that prevented him. The Ramban explains⁷⁴ that Yaakov was ashamed to bring Rachel into the presence of his forefathers because he had married Rachel in violation of the Torah's laws.

But according to Reb Chayim, the laws of the Torah did not yet apply, and hence there was no sin. In fact, Yaakov's marriage to Rachel should have been his crowning glory, his greatest source of pride, for that was the step which made his own marriage a complete representation of the Heavenly marriage.

24 of Glory."⁷¹ Only Yaakov is described this way, since it was in his life that the quality of *merkavah* was expressed most fully. In more familiar terms, we might say that Yaakov lived on earth and in the Heavenly worlds at the same time. More than with the other *Avos*, the events of Yaakov's life reflected realities in the supernal worlds, and the realities in the supernal worlds reflected Yaakov's life. What looks to us like two separate worlds was for Yaakov a single, seamless unity.

Similarly, in his war with Lavan, Yaakov survived and even flourished. Nevertheless, he was forced to pay a heavy price. When Lavan succeeded in deceiving Yaakov — when he tricked him into marrying Leah instead of Rachel — Yaakov's plans for the future were thrown into disarray.

26 Lavan had changed the entire course of history. What appeared to be only a minor delay — Yaakov would have to wait a week before marrying Rachel — was really a tear in the fabric of time that could not be quickly mended. Lavan had created a tiny gap in time that would stretch until it encompassed more than two thousand years of galus and a million tales of woe.

In a deeper sense, Lavan had created a dislocation in the structure of reality itself. Since Rachel, who corresponds to the revealed connection between the Jewish soul and God, would not be together with Yaakov in the Machpeilah, the Heavenly marriage of Hashem and Knesses Yisrael would not be permanent in a visible way. Thus there would be times when God's

eternal love for His people would not be openly manifest. Lavan had created a gap between appearance and reality — and that gap is the very essence of the exile.

* That is why, at the Pesach Seder, when we retell the story of exile and redemption, the Haggadah begins with the verse, "Arami oveid avi va-yeired Mitzraymah — It was an Aramean who tried to destroy my father, and he went down to Egypt."⁸⁴

The Aramean was Lavan who tried to destroy our father Yaakov, with the spiritual result that Yaakov had to go into exile in Egypt. And since the Egyptian exile was the spiritual root of all the exiles of Jewish history, the Haggadah is also telling us that it was Lavan who caused the entire galus.

32

אמנם לפי זה צריך ביאור, מכיון שהקב"ה יודע רזי עולם ותעלומות סתרי כל חי, אין דבר נעלם ממנו ואין נסתר מנגד עיניו, הלא ברור שהוא יתברך שמו רואה גם בגלות שכל כולה בבחינת: "כולו הטוב והמטיב", מדוע אם כן בכתבי בראי בוכה הקב"ה על הגלות בבחינת: "במסתרים תבכה נפשי" - "על גאותן של ישראל שניטלה מהם ונתנה לעובדי כוכבים". הלא לאמיתו של דבר גלוי וידוע לפניו כי "כולו הטוב והמטיב".

ונראה ליישב קושיא זו, כי נכון הדבר שלפי ידיעתו יתברך שמו אין שום רע בעולם, אך מכיון שאנשים קרוצי חומר שאינם

רואים בפועל שכולו הטוב והמטיב מצטערים צער רב על הגלות, לכן על הצער הזה שישאר מצטערים על העדר גילוי הטוב שבתוך הרע, משתתף הקב"ה בצערם של ישראל ואומר: "במסתרים תבכה נפשי". וזהו שמפרש בגמרא הטעם: "מפני גוה, על גאותן של ישראל שניטלה מהם ונתנה לעובדי כוכבים". כלומר נכון הדבר שאין כאן שום רע אלא כולו הטוב והמטיב, אולם הרי בכל זאת ניטלה גאותן של ישראל, משום שנסתם מהם עומק הטוב שבתוך הרע, ועל צער זה של ישראל משתתף הקב"ה בצערם ובוכה עליהם.

31

אלא שעדיין צריך ביאור, מהו הענין שבבחינת גואי יש רק שמחה בבחינת: "עוז וחדוה במקומו", ואילו בכתבי בראי שם בוכה הקב"ה בבחינת: "במסתרים תבכה נפשי". ונראה לבאר ענין זה על פי מאמרם (פסחים נ): "לא בעולם הזה העולם הבא, העולם הזה על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת, לעולם הבא כולו הטוב והמטיב".

נמצא כי מה שנדמה לעינינו כל אירוע מסוים שהוא רע, הרי זה משום שטח עינינו מראות החסד הגדול שטמון בזה, אבל כאשר נזכה שהקב"ה יוציא אותנו מאפילה לאורה, אז יתגלה לנו למפרע שכל הצרות והתלאות שעברו עלינו, וחשבנו שהמה צרות גדולות מאד הכל היו טובות גדולות. וזהו פירוש הגמרא: "לעולם הבא כולו הטוב והמטיב", כלומר על אותן הרעות שבירכנו עליהן בגלות: "ברוך דיין האמת", נברך עליהן לעתיד לבוא: "ברוך הטוב והמטיב", כי יתגלה שהכל היה לטובה.

כלומר בזכות שעמדה לאה בפרשת דרכים בחייה ובכחה שלא תפול בחלקו של עשו, לכן אחרי פטירתה לא תקבר בחוץ בפרשת דרכים, אלא תעמוד בפנים בתוך מערת המכפלה, ואילו רחל אמנו שלא היתה צריכה לעמוד בחייה בפרשת הדרכים ולבכות על מר גורלה, שהרי כבר מראש בהיותה אחות הקטנה היתה מיועדת ליעקב איש תם, לכן אחרי פטירתה תיקבר בפרשת דרכים ותבכה על גלות ישראל.

28

"אבל סוד הדבר שרחל ולאה שני עולמות הם, אחד עולם מכוסה ואחד עולם גלוי, ועל כן זו [לאה] נקברה ונסתרה בפנים במערה וכוסתה, וזו [רחל] עומדת בפרשת דרכים בגלוי, והכל כפי שהוא למעלה בשמים, ומשום כך לא הכניס אותה יעקב במערה ולא במקום אחר, שהרי כתוב בעוד כבדת ארץ לבוא אפרתה, ולא הכניס אותה לעיר, מפני שהיה יודע שמקומה הוא במקום גלוי".

שלא תפול בחלקו של עשו, לכן אחרי פטירתה נקברה במערה בפנים בבחינת "עלמא דאתכסא" שלא תבכה על גלות ישראל, ואילו רחל אמנו שלא בכתה בחייה בפרשת דרכים, לכן אחרי פטירתה נקברה בפרשת דרכים בבחינת "עלמא דאתגליא" כדי שתבכה על בניה בבחינת: "רחל מבכה על בניה".

29

ונראה לבאר דברי הזוהר הקדוש כרחק ובזוהר, על פי מאמר חכמינו ז"ל בגמרא (חגיגה ה): שדרשו על הכתוב (ירמיה יז): "ואם לא תשמעוהו במסתרים תבכה נפשי מפני גוה, אמר רב שמואל בר איניא משמיה דרב, מקום יש לו להקב"ה ומסתרים שמו. מאי מפני גוה, אמר רב שמואל בר יצחק, מפני גאותן של ישראל שניטלה מהם ונתנה לעובדי כוכבים. רבי שמואל בר נחמני אמר, מפני גאותן של מלכות שמים".

30

"הגם שהזמן גרמא להיות עצב ונאנח על חורבן בית ה', עם כל זאת יש לחזק את עצמו ולטהר לבבו, ולעבוד ה' בתורה ותפלה בשמחה בפרט בשעת אמירת שירות ותשבחות... רק בזמן שכית המקדש חרב יש עצב בכתבי בראי, אז צריכים מי אשר ה' בלבו, להתחזק ולכנס אל בתי גוואי ולהפשיט עצמו כל מיני עצבות, ולשמח בכבוד המלך ולומר לפניו, אתה מלכנו מעולם וגם עכשיו, ותמלך לעולם ועד והכל כאין נגדך".

מקום יש להקב"ה "ומסתרים שמו"

יומתק להבין בזה מה שאמרו בגמרא: "מקום יש לו להקב"ה ומסתרים שמו". וצריך להבין הלא "בתי בראי" הוא בהיכלות החיצוניים, אם כן מדוע נקרא אותו מקום "מסתרים", נומטעם זה חולק באמת רבינו חננאל על רש"י, ומפרש כי בבתי גואי במסתרים תבכה נפשי. ונראה לבאר הענין בזה, על פי מה שמצינו כי הן אמת שהקב"ה יודע עתידות, בכל זאת לפעמים הוא כביכול מסתיר מעצמו ידיעת העתידות לטובת ישראל כמבואר במדרש (שמו"ג ב):

"ויאמר ה' ראה ראיתי את עני עמי, הדא הוא דכתיב כי הוא ידע מתי שוא... וירא און ולא יתבונן... איני דן את האדם אלא בשעתו, לכך כתיב וירא און ולא יתבונן. וכן כשהיו במצרים ראה הקב"ה מה שעתידין לעשות, הדא הוא דכתיב ויאמר ה' ראה ראיתי... אני רואה אותן מקבלין תורתן זהו ראה, ראיתי זו ראיתי מעשה העגל שנאמר ראיתי את העם הזה... אף על פי כן איני דנם לפי המעשים העתידין לעשות אלא לפי הענין דהשוא".

הרי כי על אף שידע הקב"ה שעתידין ישראל 34 לחטוא בעגל, בכל זאת לטובתם של

ישראל הוא כביכול מסתיר מעצמו את העתיד כבחינת: "וירא און ולא יתבונן". מעתה יתבאר הטעם שאותו מקום שהקב"ה בוכה בו נקרא "מסתרים", כי היות שהקב"ה רוצה להצטער בצורתם של ישראל בגלות שעדיין אינם רואים שכולו הטוב ומטיב, אולם הרי גלוי וידוע לפניו יתברך שמו שכל מה שעוברים ישראל בגלות הוא כולו טוב.

לכן מסתיר הקב"ה כביכול מעצמו בבתי בראי, שכל מה שקורה לנו בגלות היא לטובה, כדי שיוכל לבכות ולהצטער בצערם של ישראל. הנה כי כן זהו שאומר הקב"ה: "במסתרים תבכה נפשי", ודרשו חז"ל: "מקום יש לו להקב"ה ומסתרים שמו", כי במקום זה מסתיר הקב"ה כביכול מעצמו שהכל רחמים גמורים בבחינת: "וירא און ולא יתבונן", כדי שיוכל להשתתף בצערם של ישראל.

לפי האמור ביאור הענין הוא כך: בבתי בראי שם הוא הבחינה של "במסתרים תבכה נפשי", שהקב"ה כביכול מסתיר מעצמו את העתיד כדי להשתתף בצערם של ישראל, לכן דייקא שם: "חשך ענן וערפל מקיפין אותו", כדי שלא להסתכל על העתיד שכולו הטוב והמטיב, ועל ידי זה מצטער הקב"ה בצערם

של ישראל, אבל בבתי גואי: "הוד והדר לפניו עזו וחדוה במקומו", כי שם היא הבחינה של "גלא עמיקתא ומסתרתא", הקב"ה מגלה את העומק וההסתור של הגלות שכולו טוב, ועל ידי זה "ונהריה עמיה שרי", שורה עמו אור אפילו בחשכות הגלות כיון שהכל לטובה.

מעתה יאיר לנו להבין מעט מזעיר ענין בתי גואי ובתי בראי. אמנם כן בבתי בראי "במסתרים תבכה נפשי", על ידי העדר הגילוי של הטוב הטמון בהשתלשלות העתיד, אבל בבתי גואי בפנימיות ההיכלות שם הכל גלוי וידוע, אין דבר נעלם ממנו ואין נסתר מנגד עיניו, לכן על בתי גואי נאמר: "הוד והדר לפניו עזו וחדוה במקומו", כלומר שם יש הוד והדר משום "לפניו", שהקב"ה רואה וידוע מה שעתידי להיות "לפניו", ולכן "עזו וחדוה במקומו", הנה כי כן כמה עמוקים הם דברי

36

מעתה יאיר לנו להבין דברי הוזהר הקדוש שהקב"ה אמר ללאה: "את בכית מפני אותו צדיק שלא תהי בגורלו של אותו רשע, חייך אחותך תעמוד בפרשת דרכים ותבכה על גלות ישראל, ואת תעמדי בפנים ולא תבכי עליהם, ורחל היא בוכה על גלות ישראל".

לפי האמור הביאור בזה, על פי הידוע שכל צדיק יש לו דרך מיוחדת בעבודת ה', לכן לאה אמנו שבכחה בחייה בפרשת דרכים שלא תפול בחלקו של עשו, שילם לה הקב"ה שכרה אחרי פטירתה שתעמוד בפנים ולא תבכה על ישראל, כלומר שתוכה להיכנס בבתי גואי אשר שם נאמר: "עזו וחדוה במקומו", כי שם מתגלה בכיורו של מה שעובר עלינו בגלות הוא רחמים גמורים, לכן אין היא בוכה על הגלות כי היא רואה שם שהכל לטובה.

40

קודרים החיים של היהודים ומלאי יגון, מות ואבדון פוקדים את עמנו כעת, גם מבחינה רוחנית, מקפחים אנו כל היקר לנו, המשאבים הרוחניים של הלב היהודי נחרבים עד היסוד, אין רואים אנו כל מוצא מהמצב הנורא הזה - "קראתי למאהבי המה רמוני". האם נשב על הארץ ונקונן על עמנו? האם נשב שבעה ונתאבל על אומתנו? לא! בשום אופן לא! אבל יחיד עשי לך (ירמיה ו-כו) אומר הנביא, מבחינת יחידים אנו שרויים באבלות על רבבות קדושינו שנהרגים בידי המרצחים. אבל מבחינת כלל ישראל, אין לראות במצב הנוכחי העגום משום שקיעה ח"ו, אלא עת צרה גדולה, שהיא ערובה לחיים חדשים ואור חדש, וככה למדו אותנו חז"ל בתקופה הנוראה של גזירת השמד אחר חורבן בית שני (ברכות סא): תנו רבנן פעם אחת גזרה מלכות שלא יעסקו בתורה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה וכו' ולא היו ימים מועטים עד שתפסו לרבי עקיבא וחבשוהו בבית האסורים וכו' ואח"כ היו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל וכו' והיה מקבל עליו עול מלכות שמים באהבה וכו' עד שיצתה נשמתו באחד. ועל תקופה נוראה זו תארו חז"ל לא כתקופת חורבן ואבדה אלא בגדר "פעם אחת" - פרשה שהיתה - שנהרג רבי עקיבא ועמו מאות ואלפי קרבנות ועם ישראל ממשיך לחיות. "ואביו קרא לו בנימין - בן הימין הכח והאושר", האוני והצער והיגון הוא מקור לחיים חדשים ואור חדש. ועיין בספר זכרון אליהו מאמר "אבל יחיד עשי לך".

אולם רחל אמנו שתפקידה לבכות ולהתפלל על צערם של ישראל בגלות, לכן הכניסה הקב"ה בבתי בראי אשר שם הוא הבחינה של "במסתרים תבכה נפשי", הקב"ה מסתיר מעצמו כביכול שכל הגלות הוא לטובה, כדי שיוכל לבכות ולהשתתף בצערם של ישראל, ולכן גם רחל אמנו בוכה על גלות ישראל. וזהו שמבאר הוזהר הקדוש בהמשך דבריו, כי לאה נקראת "עלמא דאתכסיא" ורחל נקראת "עלמא דאתגליא", ולפי דבריו הביאור בזה, כי מקום עמידת לאה הוא בפנים בבתי גואי בבחינת "עלמא דאתכסיא", אבל מקום עמידת רחל הוא בבתי בראי שם היכלות החיצוניים בבחינת "עלמא דאתגליא".

ויש לבאר ענין זה ביתר שאת, כי הן אמת שאנו קרוצי חומר אינם יכולים לראות בפועל, שכל מה שעובר עלינו בגלות הוא לטובה, אולם הרי ברור שמוטלת עלינו החובה

38

לקיים מאמר רבי עקיבא: "לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד", אך מצד שני ידוע מה שמבואר בספרים הקדושים, על החובה הגדולה שאנו חייבים לבכות על צער גלות השכינה, כמבואר בגמרא (מגילה כט:): "בא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה, שבכל מקום שגלו שכינה עמהן".

לכן לאה אמנו שמקומה בבתי גואי אשר שם: "עזו וחדוה במקומו", הנה עבודתה בקדוש היא להשפיע משם לבניה בני ישראל שיקבלו הכל בשמחה בבחינת: "כל דעביד רחמנא לטב עביד". אולם רחל אמנו שמקומה בבתי בראי אשר שם: "במסתרים תבכה נפשי", הנה עבודתה בקדוש להשפיע לישראל התעוררות של צער ובכי על גלות השכינה.

39 ספר זכרה

דברי הרמב"ן אלו נותנים לנו עודד וחזק בזמן הזה שבו אנו חיים. ודברים אלו נאמרו ונכתבו באמצע המלחמה - בח' שבט תש"ג - כשהידיעות אודות החורבן וההרג בממדים נוראים התחילו להגיע - העודד. רחל אמנו הטובה והמסורה, שקולה ברמה נשמע, היא רצתה לקרוא את בנה ע"ש אסונה ותקרא שמו בן אוני, שם של אבלות שנוכל לה בעת מותה, אבל יעקב אבינו לא הסכים לשם זה, ואביו קרא לו בנימין - בן הימין הכח והאושר, בני עמנו לא יקראו לכל השרויים בצער וכאב בשם אבלים, אדרבה בעת יגונו הגדול שואבים אנו עודד ועז מנצחיות העם הגדול, שאין המות שולט בו, בתור עם הנצחי.

יורא אלקים אל יעקב עוד – ולמה 'עוד' ? אלא שיצחק מסר ליעקב ונכנס בסוד העיבור ועיבר את השנה. יצא יעקב לחוץ לארץ וביקש לעבר את השנה בחו"ל, אמר לו הקב"ה: יעקב, אין לך רשות לעבר את השנה בחו"ל, הרי יצחק אביר הוא ועיבר את השנה בארץ. הרי שפעם ראשונה נגלה עליו למנעו מעיבור בחו"ל וכשבא לארץ, א"ל הקב"ה קום עבר את השנה שנאמר 'יורא אלקים אל יעקב וגו' ויברך אותו – על שנכנס בסוד העיבור וברכו ברכת עולם; – מכאן אמרו: אפילו צדיקים וחכמים בחוצה לארץ ורועה צאן ובקר בארץ, אין מעברין את השנה אלא ע"י רעה צאן ובקר. אפילו נביאים בחוצה לארץ והדיוטים בארץ ישראל, אין מעברין את השנה אלא ע"י הדיוטים שבארץ. יעקב-ישראל – רמו שלפעמים יקרא שמו יעקב ולפעמים ישראל וזה רמו על הגלויות ועל הנאולה העתידה. כי בזמן הגלויות נקרא 'יעקב' – לשון עקבה, לפי שהם חיים בעמל ויגיעה מדחוק הצרות והגלות, ולכן נמצא ביניהם עלילות ועקבות ואנאות כי בלי זה לא יוכלו להתקיים בעולם; – יעקב שם העצם, ישראל שם התואר והכבוד, לכן הקורא לו יעקב אינו חולק על תוארו, אלא קוראו בשמו העצמי, שהרי גם מי שתואר לו נקרא לפעמים בשמו העצמי.

שלום

וישלח

נתיבות

43

לא יוכל עמוד בו, וכן יש לפעמים הסתלקות המדרגות שאין לו בחי' בנים, משא"כ העבדות בבחי' עבדים שהיא דבר תמידי, אכן בחי' בנים היא מדרגה גבוהה יותר. והנה אברהם הוא מדת החסד ואהבה, ויצחק מדת גבורה ויראה, ואילו יעקב אבינו הוא מדת תפארת הכוללת חסד וגבורה, אהבה ויראה. וכמבואר בספח"ק ומרבוה"ק הרי יש עניני עבודת ה' שהדרך בהם היא מדת אהבה, כדוגמת תורה ועבודה, ויש שהדרך היא דוקא בהתעוררות יראת ה', כאשר יהודי עוסק בעניני תאוות, שאז עליו להחזיק במדת היראה, שכן אם יאחז או במדת אהבה עלול הוא ליפול, ועד"ו פ' הפסוק שקר החן והכל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל, דלתאוות אלו העצה היא רק יראת ה'. ולכן רק כאשר יש ליהודי את שתי המדות יחדיו דחילו ורחימו, הרי זו תכלית השלימות.

ובזה י"ל ענין ב' השמות יעקב וישראל. יעקב מורה על העבודה בשעת התגברות היצר"ה, כמ"ד וידו אוחזת בעקב עשו, עקב עשו היינו מדור התאוות, שפחו עליו יצרו ומתגבר עליו בתאוות רעות, וכנגד התגברות התאוות הדרך היא במדת היראה. וישראל שהוא אותיות ל"י רא"ש, מורה על העבודה בשעה שניגש לעסוק בתורה ובעבודת ה', שאז צריך לקיים ויגבה לבו בדרכי ה', כמ"ד ישראל אשר בך אתפאר, וכן ישראל אותיות יש"ר א"ל, א"ל הוא מדת החסד כדכ' חסד א"ל כל היום, וחסד הוא אהבה, שכזה הדרך לאחוז במדת אהבה וללכת במדרגות עליונות. וב' השמות יעקב וישראל הם כנגד העבדות של ב' המדות אהבה ויראה.

יוסף

ויצא

45 באר

ובמה שפירש רש"י ד"א לפי שבא בידים ריקניות, ולכאורה שני הטעמים לבכיותו רחוקים אחד מהשני, שהראשון הוא ענין רוחני ורם, שצפה ברוח"ק, והשני מפני שאין לו נזמים וצמידים הוא דבר חומרי. אולם יתכן, שבאמת עיקר הבכיה היתה על זה שאינה נכנסת עמו לקבורה, וכמו שנתבאר שהוא גם על הסבה שבגללה לא חיקר עמו ועל זה היה שייר לבכות בקול רם כדוגמת בכייתו של רחל, אולם לרחל לא רצה להודיע לה עכשיו שבוכה על ענין קבורתה ועל גלות בניה, ולגבי רחל היה טעם הבכיה משום שבא בידים ריקניות ואין לו אפילו צמיד וגו' אחד.

בעל "מכתב מאלהיה" (ח"ב, עמ' 211) הרב דסלר זצ"ל מבחין בין "בחינת יעקב" ובין "בחינת ישראל" שביעקב אבינו. אלו שתי צורות השתקפות של יעקב. "בחינת יעקב" היא בעולם התחתון, ו"בחינת ישראל" היא בעולם העליון. בעולם התחתון השתלם יעקב והגיע למידת האמת, שכן "תתן אמת ליעקב". עבודתו של יעקב בעולם הזה לשם שמים בניסיון להגיע לשלימות הגבוהה האפשרית, לכבוד ה'.

"בחינת ישראל" שבו, זו בחינה גבוהה יותר. זו הבחינה שהגיע אליה יעקב בנצחו את שרו של עשו. יש בו ביעקב כוחות כפולים אותם הוא צריך לפתח כדי להגיע לייעודו. שלמותו הכפולה של יעקב אבינו חייבה עבודה בגלוי ועבודה שבחסות ולזה התאימו שתי האמהות.

רחל שהייתה יפת תואר ויפת מראה – היא בחינת "עלמא דאתגליא" כדברי הזוהר, היינו "בחינת יעקב" הגלויה שעמה צריך יעקב להתמודד, לגילוי כבוד ה' בעולם הזה. לזה התאימה לו מאוד רחל שכל כולה גילוי, זה הוא רואה את עיקר ביתו וברורה היא לו.

לאה שעיניה רכות היא בחינת "עלמא דאתכסיא", חלקה הגלוי דרך ההבחנה העליונה הנעלמת. לאה מכוסה ואינה ברורה כרחל אחותה, היא לא גלויה גם ליעקב מראשיתה, אך יש לה חלק בעבודתו של יעקב ב"בחינת ישראל".

חלקי רחל ולאה המסייעות ליעקב כ"עזר" מתאימים לשתי בחינות ביעודו של יעקב. רחל מסייעת לבחינת "יעקב" ולאה מסייעת לבחינת "ישראל". ההבדל הזה בין שתי הבחינות ביעקב הם הבדל לשעתם, אך יש לזה המשך לדורות, בסוגיית המלוכה בישראל. המלוכה שתצא משתי האמהות רחל ולאה תכלית המלכת ה' בעולם, אשר מהן ייצאו שני המשיחים, משיח בן יוסף בבחינת הכנה לגילוי השלם במשיח בן דוד.

44 Wellspring of Faith

The Midrash tells us that when Yaakov saw Rachel for the first time, he wept because he saw, by *ruach ha-kodesh*, that she would not be buried together with him.⁶⁷ Now we can understand the deeper meaning of this. It was not, as one might think, because Yaakov saw that she would die young, leaving a motherless infant and a young child. Although Yaakov had a deep love for Rachel, it was not for his own personal tragedy that he was weeping. When Yaakov saw that Rachel would not be buried in the Machpelah, he understood that the Supernal Union would not always be revealed in the world. Hence there would be a time when his children would be driven into the bitter night of exile. That is why Yaakov raised his voice and wept. He was like a Jew who weeps in the dark watches of the night as he recites *Tikkun Rachel*, a Jew who weeps with pain and pity at the separation between *Knesses Yisrael* and her Beloved, *Ha-Kadosh Baruch Hu*.

למחר אעתיר

ל

46

שם, ולא הולכתיה אפילו לבית לחם להכניסה לארץ... דע לך שעל פי הדיבור קברתיה שם, שתהא עזרה לבניה, כשיגלה אותם נבזראדן והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר: קול ברמה נשמע וגו' והקב"ה משיבה: יש שכר לפעולתך נאם ה' וישו מארץ אויב ויש תקוה לאחריתך וישו בניס לגבולם.

בזה יתבארו הדברים. שכל זה ראה יעקב ברוח הקודש עת נפגשו, לכן בכה על גלות בניו, לצרפו לבכיה של רחל שעתידיה לבכות בשעת מעשה, כי ידע שלא יקבר עמה ולא יהיה עמה בבכיה. לפיכך הקדים הבכי לעת הזאת בבואו להקים עם רחל את בית ישראל.

47

Each of us face tests in this world: challenges to our dreams and aspirations, physical tests, and emotional ones. How much better if we could live without them! But really, if we can accept these tests positively, and recognize that they are sent by God for our own good, then we achieve much more than if we merely breezed through life without effort. Because when we accept life's challenges joyfully, the problems themselves are turned into good.

According to the Kabbalah, every *Sefirah* corresponds to a different type of metal: *Chesed* is silver, *Gevurah* is gold, and *Tiferes* is copper.²¹⁰ We know that *Chesed* (love) is a higher *Sefirah* than *Gevurah* (severity). And yet, in this world, gold is a much more precious metal than silver. This is because the difficulties in life, whose source is *Gevurah*,

can bring us much higher than simple kindness alone, as long as we can accept them as something positive.²¹¹

48 Turning Bitterness to Sweetness

The verse says: "And when [the Children of Israel] came to Marah, they could not drink the waters, for they were bitter... And [Moshe] cried to God, and God showed him a tree: he cast it into the waters, and the waters were made sweet" (Exodus 15:23-25). According to the Midrash, God taught Moshe how to pray. "Pray that the waters become sweet," He told him.²¹²

What does it mean that God taught Moshe how to pray? Weren't all the plagues and miracles in Egypt the result of Moshe's prayers?

The answer is that Moshe knew of two methods of prayer. He could have beseeched God to reveal a new source of water, or he could have prayed that God sweeten the bitter pool. God taught him that the correct approach is to turn the bitter sweet, for this reveals God's power to transform negativity into something positive.

*The same applies to all of our prayers. We must beg God to reveal the pure sweetness that can be gained from even the difficult times. God does not bring troubles upon us needlessly. He wants us to acknowledge Him even amidst our difficulties, in order that the harsh judgments should be sweetened, and the *Gevuros* turned to *Chasadim* as a result of our prayers and longing for His deliverance.²¹³

49 This idea appears in yet another episode in the Torah, in the Book of Esther, concerning Achashverosh's decree against the Jews.

"And Esther spoke once more before the king, and fell down at his feet, and beseeched him with tears to avert the evil of Haman the Agagite, and his scheme that he had devised against the Jews... And King Achashverosh said to Esther the queen and to Mordechai the Jew,... 'Write as you please in the king's name, and seal it with the king's ring, for the writing that was already written in the king's name and sealed with the king's ring, cannot be revoked' (Esther 8:1-8).

It was impossible to rescind Achashverosh's first decree to destroy the Jews. However, it was possible for Mordechai and Esther to change its meaning from bad to good, just by adding a comma. From "destroy, kill, and annihilate all the Jews" (Esther 3:13), to "destroy, kill, and annihilate, all the Jews."²¹⁴ Thus, the Jews went from being victims to becoming victors. The only thing needed was to interpret the first

message differently.²¹⁵

So is the case with all of life's difficulties. The most amazing solution to our problems can appear from within the problem itself. We must only pray to God to change the meaning of the situation, and make the bitter sweet.

pg 187

50 How should a person relate to all the trials and difficulties of life? Rabbi Nachman offers two approaches. The first is to actually make use of the suffering for a good purpose;²⁷⁰ the second is to find a point of goodness within the suffering, as the verse says, "In pain, You broadened me" (Psalms 4:2).²⁷¹

How is it possible to use suffering itself as a means to attain goodness? If you feel that you are having problems in life — sickness, financial problems, a difficult marriage, or something similar (may God save us from them) — the first thing to do is acknowledge the truth of the situation as it is. The situation is bad, the pain is real, and it is perfectly natural to be upset. You should never try to convince yourself that a bad situation is good. Absolutely not! These thoughts are false, and God hates falsehood.

51 Furthermore, you must never become depressed over

the fact that you are upset. As Rabbi Nachman said once to Reb Nosson, "Don't become sad just because you are unhappy."²⁷² Admit to the truth, for this is the reality. And if the truth causes you pain, that is because "whoever increases knowledge increases sorrow" (Ecclesiastes 1:18). A person experiences suffering according to his level of understanding. If a person had a deeper understanding, he would feel the pain more deeply, for he would be even more aware of the truth.

This is not the case with a person who denies the truth, who calls bad good and bitter sweet, who tries to be happy by claiming darkness is light and light darkness. This person is fleeing from reality and choosing a false joy. He is living in a world of fantasy.

52 However, even in difficult times, we should at least be grateful that we feel something, that we have not become insensitive. We can at least be happy that we perceive clearly what is happening to us, despite the trial we are facing.

Furthermore, we should make use of the situation to acknowledge how limited we are, how small and insignificant are all of our efforts to help ourselves. King Dovid said, "I am a worm and not a man, a reproach of man and despised by the people" (Psalms 22:7). If we realize this, we will become humbled in our own eyes, before our friends and acquaintances, and all the more so, before God. At that moment, we will begin to feel a lessening of our pain.

53 And if our suffering still continues, we should realize that God is purifying us through the pain, cleansing us of

The main answer to suffering lies in affirming God's personal involvement in our lives. If we listen, we can hear God speaking to us through all of life's trials, calling us to Him in teshuvah, humbling us, and bringing us to the realization that we are unable to help ourselves. Then we will understand that everything comes from God — even the minute details of our problems. Nothing is accidental; everything is planned precisely for the good of our souls — in this life and from previous lives. Whatever befalls us is only for our eternal good.

* Now we can understand what Rabbi Nachman meant when he said that we can transform suffering to joy.